

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Teze diplomové práce

**Závislost výnosu spotřebních daní na sazbě
daní v ČR**

Viet Anh Nguyen

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Diplomová práce si klade za cíl interpretovat vztah mezi výnosem spotřebních daní a sazbou spotřebních daní v České republice. Hypotézou je neelastická poptávka u vybraných skupin produktů podléhajících selektivnímu zdanění. Na základě nezbytných teoretických východisek a studia sekundárních dat jsou provedeny korelační analýzy a vhodně zkonstruovány ekonometrické modely pro jednotlivé komodity. Při dosahování cílů je použit teoretický koncept Lafferovy křivky. Ze zjištěných výsledků a teoretického pozadí je vedena diskuse o současném nastavení sazeb daně v kontextu české daňové politiky.

Klíčová slova: Spotřební daně, korelační analýza, ekonometrický model, Lafferova křivka, sazba daně, daňový výnos, daňová harmonizace, daňová konkurence

Úvod

V současné době existuje určitá skupina zboží, jež je zdaňována na rozdíl od jiných komodit nejen všeobecnou spotřební daní (DPH), ale také další selektivní spotřební daní, která nezřídka tvoří podstatnou část celkové ceny výrobku. Daňová teorie těmto výrobkům přisuzuje dlouhodobou neměnnou spotřebu z důvodu neelastické poptávky i nabídky, což znamená relativně stabilní a predikovatelný příliv finančních prostředků do státní pokladny. Aby bylo dále možné uvalování daně ospravedlnit, musí jejich spotřeba vykazovat škodlivé účinky pro zdraví nebo životní prostředí. Tyto podmínky splňují minerální oleje, alkohol a tabákové výrobky.

V současném globalizovaném světě však dochází k propojování společenských, politických a ekonomických událostí, které mění zažitý tradiční pohled na problematiku spotřebního zdanění. To vše je navíc umocněno vstupem České republiky do Evropské unie a turbulentním vývojem informačních technologií, a také kvalitní hustou dopravní sítí, jež umožňuje vysoce mobilním subjektům přesouvat spotřebu do zahraničních zemí a optimalizovat tím svoje daňové zatížení. Hodnocení daňové politiky ČR z pohledu výnosu do státního rozpočtu by mělo být tedy formulováno také s přihlédnutím k dalším relevantním faktorům jako je například nastavení sazeb spotřební daně v sousedních a úzce spjatých státech nebo k řadě jiných sociokulturních jevů.

Cíl práce a metodika

Primárním cílem diplomové práce je zjistit vztah mezi výnosem spotřebních daní a sazbou spotřebních daní v České republice. Největší důraz je kladen především na hodnocení vývoje inkasa spotřební daně z minerálních olejů v závislosti na nastavených sazbách daně z motorové nafty a benzínu. V případě motorové nafty, která je v drtivé většině využívána pro vnitrostátní i mezinárodní nákladní silniční dopravu, je problematika analyzována v souvislosti s vývojem daňové politiky v sousedních a vybraných relevantních zemích. Dílčím cílem je na základě analýzy a komparace zhodnotit současný stav spotřebního zdanění v EU, čímž dopomůže také k dosažení hlavního cíle. Dalším, nicméně neméně důležitým cílem, je přiblížit čtenáři harmonizační proces selektivního zdanění, který zásadně ovlivňuje daňovou politiku jednotlivých vlád, a to obzvláště v oblasti nepřímého zdanění.

Hypotézou pro zpracování práce je neelastická poptávka u některých druhů produktů podléhajících selektivnímu zdanění. Jedná se zejména o motorový ben-

zín, tabák a pivo. Naopak u motorové nafty vychází předpoklad vývoje inkasa nejen z vývoje sazeb daně, ale také z konkurenčního prostředí v rámci celé EU. Schengenský prostor, Jednotný vnitřní trh, nový systém vratek DPH a velké nákladní automobily s kapacitními objemy nádrže, jsou totiž signifikantními faktory, které nelze jednoduše přehlížet. Zde je premisou neelastická poptávka v rámci více zemí, v rámci jedné země je předpoklad větší míry elasticity.

Práce je rozdělena do pěti dílčích částí. První část představuje problematiku spotřebních daní včetně systému daně z přidané hodnoty v České republice. Užito je zde abstraktní deskripce založené na studiu primárních zdrojů, přičemž je v této práci také představeno několik studií v oblasti spotřebních daní.

Druhá část se zabývá legislativou a harmonizačním procesem spotřebních daní, neboť vstupem do Evropské unie se Česká republika zavázala přijmout řadu opatření, která ovlivňují rozhodování na úrovni vlády, tedy stanovování sazeb daně. Studovaná literatura v této části má charakter nejen ekonomických, ale i legislativních textů.

Další tři části se zabývají problematikou závislosti výnosu spotřebních daní na sazbě daní v ČR. V práci je užito jak metod analýzy, komparace, tak i ekonometrické modelování a korelační analýza. Teoretickým východiskem pro konstrukci modelu je koncept Lafferovy křivky.

Potřebná data jsou získána z různých zdrojů. Legislativní informace jsou čerpána ze směrnic vydané Evropskou komisí či v jednotlivých zákonech. Statistická data jsou poté pro větší důvěryhodnost získána z více pramenů, jako jsou Český statistický úřad, Česká národní banka, Eurostat, Evropská komise, Ministerstvo financí či Česká daňová správa a Celní správa. Pro zpracování dat jsou použity programy Microsoft Excel 2013, Gretl 1. 9. 92 a Stata 12.1.

Závěr

Diplomová práce se zabývala problematikou výnosů ze spotřební daně v závislosti na nastavených sazbách daně v České republice. Sazby ze spotřební daně jsou nástrojem jak regulovat spotřebu vybraných produktů a finanční prostředky získané z nich představují pro stát významný zdroj příjmů.

Hlavním cílem práce bylo zhodnotit, do jaké míry jednotlivé sazby spotřební daně ovlivňují výnos do státního rozpočtu ze zkoumaných produktů. Předmětem výzkumu bylo pět skupin komodit, přičemž největší váhu zastupovala z pohledu podílu na výnosech dominantní motorová nafta. Poptávka po motorové naftě je na rozdíl od benzínu specifická v její odlišné elasticitě v rámci více států. Silniční přeprava osob a nákladů má neoddiskutovatelný přesah za hranice států a s tím souvisí možnosti přesunu spotřeby do sousedních či jiných státech, kde je nižší cena pohonných hmot.

Daňová optimalizace dopravců má dva negativní dopady na inkaso spotřební daně z motorové nafty. Stát vybere neporovnatelně méně peněz, a zároveň musí platit za opravu silnic a ochranu životního prostředí. V práci zkonstruované modely a analytické tabulky jasně dokazují, že současné nastavení sazeb z motorové nafty v ČR není konkurenceschopné na evropském trhu. Týká se to jak konečných maloobchodních cen, tak i speciálních cen určené pro autodopravce. Na základě zjištěných výsledků práce a teoretického pozadí bylo doporučeno k překročení bodu zvratu (Lafferův bod) snížit spotřební daň z motorové nafty o korunu pade-

sát. Česká republika jako významná tranzitní země by získala nové (ztracené) tankující subjekty a obyčejným spotřebitelům s diesellovými automobily by zůstal vyšší disponibilní důchod.

Kvantifikace dopadu u ostatních skupin produktů vykazuje odlišné výsledky. Model u cigaret vykazuje neelastickou poptávku. Pravidelné navyšování sazeb daně z cigarety má dva pozitivní efekty. Omezení škodlivé spotřeby a současný stabilní příliv peněz do státního rozpočtu. Oba efekty byly prokázány na empirických datech. Je nutné také zmínit třetí legislativní dopad, a to nevyhnutelné plnění směrnických zásad Evropské unie. Česká republika totiž doposud stále nedosahuje minimálních hodnot stanovené EU, za což by ji mohly hrozit sankce.

Minerální oleje a tabákové výrobky tvoří zhruba 92% podíl na vybraných spotřebních daních. O zbývajících 8 % se dělí především výnos ze spotřební daně z piva a z lihu. Z pohledu příspěvku do státního rozpočtu netvoří podstatnou položku. Výsledky práce navíc v případě piva jasně dokazují silnou pozitivní korelaci s příčinnou souvislostí v závislosti na nastavených sazbách daně z piva. U alkoholu je pozorováno více signifikantních proměnných, u kterých nešlo jednoduše vytvořit model. Mezi významné proměnné patří i těžko kvantifikovatelné daňové úniky.

Seznam použité literatury

- BUCHANAN, J. M., LEE, D. R.: *Politics, Time, and the Laffer Curve*, *The Journal of Political Economy*, Vol. 90, No. 4., 1982. pp. 816–819
- DAVID, P., STŘELEČEK, L., KOLMAN, P.: *Assessment of impact of tax rates changes on cigarette prices in the Czech Republic*. *Acta univ. agric. et silvic. Mendel. Brun.*, 2010, LVIII, No. 6, pp. 93–102
- EDWARDS, CG, RUGY, V. *International Tax Competition A 21st Century Restraint on Government*. Cato Institute, Policy Analysis, 2002. No. 431
- HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 3.vyd. /. Praha: C.H. Beck, 2002, xx, 714 s. ISBN 80-7179-681-6.
- KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. 3. /. Praha: ASPI, 2003, 263 s. ISBN 80-86395-84-7.
- LACINA, Lubor. *Měnová integrace: náklady a přínosy členství v měnové unii*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2007, 538 s. ISBN 978-80-7179-560-5.
- NERUDOVÁ, Danuše. *Harmonizace daňových systémů zemí Evropské unie*. 3. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. 320 s. ISBN 978-80-7357-695-0.
- SAMUELSON, Paul, Anthony, NORDHAUS, William, D. *Ekonomie* 18. vydání. Přel. M. Gregor, et al. Praha: NS Svoboda, 2010. 775 s. ISBN 978-80-205-0590-3.
- SVÁTKOVÁ, Slavomíra. *Spotřební a ekologické daně v České republice*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 300 s. ISBN 978-80-7357-443-7.
- ŠIROKÝ, Jan. *Daňové teorie: s praktickou aplikací*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008, 301 s. ISBN 978-80-7400-005-8